

Szczecin, 09. 12. 2025 r.

dr hab. Anna Tokarz-Kocik, prof. US
Uniwersytet Szczeciński
Instytut Zarządzania

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej mgra Franciszka Bolechowskiego,
pt. „*Wpływ Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) na rozwój przedsiębiorstw*
***turystycznych należących do sektora MŚP w Polsce*”,**

napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Renaty Seweryn, prof. UEK
oraz dr Zofii Gródek-Szostak, pełniącej funkcję promotora pomocniczego

Formalne i prawne podstawy wykonania recenzji

Recenzja została wykonana zgodnie z przepisami określonymi w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2024 poz. 1571, z późn. zm.), na wniosek Rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 23 października 2025 roku.

Formalną podstawę opracowania niniejszej recenzji stanowi pismo z dnia 24 października 2025 roku Dyrektora Szkoły Doktorskiej UEK, Pana prof. dr. hab. Stanisława Popka, informujące o powołaniu mnie na recenzentkę rozprawy doktorskiej mgra Franciszka Bolechowskiego pt. „*Wpływ Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) na rozwój przedsiębiorstw turystycznych należących do sektora MŚP w Polsce*”.

Na zawartość recenzji pracy doktorskiej składają się:

- ocena formalnej strony rozprawy (tj. układu pracy, wykorzystanej literatury, poprawności językowej),
- ocena merytorycznej zawartości rozprawy (tj. trafności wyboru przedmiotu badań i tematu rozprawy, oryginalności tez naukowych, złożoności celów badawczych, przyjętej metodyki badań, struktury rozprawy, stopnia realizacji założonych celów badawczych).

Na końcu recenzji sformułowano pytania skierowane do Doktoranta.

1. Ocena formalnej strony pracy

Recenzowana rozprawa doktorska mgr Franciszka Bolechowskiego obejmuje 280 stron i cechuje się klarowną, logicznie uporządkowaną strukturą, sprzyjającą realizacji przyjętych celów badawczych.

Układ pracy obejmuje: wstęp (s. 6–12) oraz pięć rozdziałów merytorycznych, z których dwa pierwsze (s. 13–85) mają charakter teoretyczny, stanowiąc podstawę konceptualną dalszych analiz. Rozdział trzeci (s. 86–117) jest metodyczny i przedstawia szczegółową charakterystykę procesu badawczego, w tym dobór próby i narzędzi badawczych. Dwa ostatnie rozdziały (s. 118–219) mają charakter empiryczny, prezentując wyniki badań własnych doktoranta wraz z ich interpretacją. Całość rozważań zamyka zakończenie (s. 220 – 225), w którym przedstawiono najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonych studiów literaturowych oraz badań własnych. Uzupełnieniem zasadniczej części rozprawy są: bibliografia (s. 226 – 251), spis 25 tabel (s. 252–253), spis 97 rysunków (s. 254–262), spis załączników (s. 263) oraz rozbudowany aneks (s. 264–280), w którym zamieszczono wyniki testów istotności (14 tabel), kwestionariusz badania ankietowego oraz scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębianego, co świadczy o transparentności procedury badawczej.

Warta podkreślenia jest bogata – obejmująca 315 pozycji – bibliografia dysertacji. Wiele z przywołanych źródeł to ważne publikacje wspierające eksplorację tematu oraz realizację celu pracy. Pewną słabością tego wykazu jest brak aktualnego Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18.12.2024 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. z 2024 r. poz. 1936), wprowadzającego tzw. PKD 2025 (doktorant wykorzystał tylko Rozporządzenie z 2007 roku). Uwaga ta ma jedynie charakter informacyjny, gdyż zgodnie z § 2. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18.12.2024 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD): *„Równocześnie ze stosowaniem klasyfikacji PKD 2025 w statystyce, ewidencji i dokumentacji oraz rachunkowości, a także w urzędowych rejestrach i systemach informacyjnych administracji publicznej można stosować klasyfikację PKD 2007 do działalności oznaczonej zgodnie z tą klasyfikacją przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia”* [tj. 1 stycznia 2025], *„jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2026 r”*.

Strona formalna dysertacji została przygotowana z dużą starannością i nie budzi istotnych zastrzeżeń. W pracy pojawiły się nieliczne drobne uchybienia redakcyjne, wśród których można wymienić:

- literówkę na stronie 88 jest: *”uwzględniała także danej jakościowe”*, powinno być: **dane**
- błąd rachunkowy lub literówkę na stronie 98, Autor podaje, że *„w wyniku działań własnych udało się pozyskać 73 poprawnie wypełnione kwestionariusze (58 od*

przedsiębiorstw niekorzystających z usług IOB oraz 17 od korzystających z nich co najmniej raz)", tymczasem $58+17 = 75$, a nie 73, czyli jedna z liczb (58 lub 17) powinna być skorygowana.

Są to jednak drobne nieprawidłowości, które nie mają wpływu na moją jednoznacznie pozytywną ocenę formalnej strony pracy. Język rozprawy jest komunikatywny i poprawny. Liczne tabele (25) i rysunki (97) uzupełniające tekst pracy są przygotowane bardzo starannie. Struktura pracy jest przejrzysta, logiczna i adekwatna do podejmowanej problematyki, co ułatwia zarówno śledzenie toku wywodu, jak i ocenę merytoryczną poszczególnych części. Poszczególne rozdziały tworzą spójny, dobrze przemyślany układ, który w pełni odpowiada standardom stawianym pracom doktorskim i sprzyja klarownej prezentacji wyników badań.

2. Trafność wyboru przedmiotu badań i tematu rozprawy

Pan mgr Franciszek Bolechowski w swojej dysertacji podjął się diagnozy gospodarczo-społecznych konsekwencji współpracy przedsiębiorstw turystycznych należących do sektora MŚP w Polsce z instytucjami otoczenia biznesu. Problematyka ta wpisuje się w kluczowe kierunki współczesnych badań nad rozwojem regionalnym, innowacyjnością oraz mechanizmami wsparcia przedsiębiorczości.

Małe i średnie przedsiębiorstwa turystyczne pełnią istotną rolę w polskiej gospodarce, generując zatrudnienie, wzmacniając atrakcyjność turystyczną poszczególnych regionów oraz stymulując rozwój społeczno-gospodarczy na poziomie lokalnym. Jednak podmioty te dość często napotykają na ograniczenia strukturalne, kapitałowe i kompetencyjne, które utrudniają ich rozwój. W warunkach rosnącej konkurencji oraz dynamicznych zmian rynkowych współpraca małych i średnich przedsiębiorstw z instytucjami wspierającymi (takimi jak centra innowacji, inkubatory przedsiębiorczości, ośrodki szkoleniowe czy fundusze pożyczkowe) staje się kluczowym czynnikiem determinującym ich zdolność adaptacyjną i inwestycyjną. Diagnoza konsekwencji tej współpracy pozwala lepiej zrozumieć mechanizmy wzmacniające odporność sektora na wstrząsy gospodarcze oraz jego potencjał innowacyjny.

W piśmiennictwie naukowym liczba opracowań dotyczących wpływu instytucji otoczenia biznesu na sektor turystyczny jest mocno ograniczona; brakuje również pogłębionych badań empirycznych dotyczących skuteczności działań IOB w warunkach polskich. W świetle powyższego wybór przez Autora przedmiotu badań należy uznać za w pełni uzasadniony. Jest on aktualny i interesujący zarówno z punktu widzenia teoretycznego, jak i utylitarnego. Zakres przedmiotowy pracy mieści się w obszarze dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości.

3. Oryginalność tez naukowych, złożoność celów badawczych, przyjęta metodyka badań, struktura rozprawy

Praca mgr Franciszka Bolechowskiego odpowiada standardom i wymogom dysertacji naukowej. Autor poprawnie formułuje **cel rozprawy**, jakim jest „*diagnoza gospodarczo-społecznych konsekwencji współpracy przedsiębiorstw turystycznych należących do sektora MŚP w Polsce z Instytucjami Otoczenia Biznesu poprzez zidentyfikowanie przyczyn i stopnia korzystania przez te przedsiębiorstwa z usług IOB oraz określenie wynikających z tego tytułu korzyści i barier*”.

Obok sformułowania celu badawczego – z punktu widzenia oceny metodyki pracy naukowej – istotna jest również prawidłowość postawionych hipotez badawczych, jak i sposób oraz zakres ich weryfikacji odpowiednimi metodami badawczymi. Autor sformułował **hipotezę główną**, która zakłada, że: „*Rola Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) w rozwoju przedsiębiorstw turystycznych należących do sektora MŚP w Polsce, pomimo pozytywnych opinii o ich skuteczności, jest niewielka ze względu na najczęściej jedynie minimalne dopasowanie oferty tych instytucji do potrzeb interesariuszy branży turystycznej oraz jej zbyt wysoką cenę*”.

Uszczegółowieniem powyższej hipotezy są następujące **hipotezy cząstkowe**:

(Hcz1): *Najczęstszą przyczyną korzystania z usług IOB przez przedsiębiorstwa z branży turystycznej jest możliwość pozyskania środków finansowych na rozwój.*

(Hcz2): *W roku 2020, z uwagi na brak stabilności inwestowania oraz utrudniony dostęp do finansowania, MŚP branży turystycznej częściej niż przed pandemią korzystały z pomocy IOB.*

(Hcz3): *Oferta szkoleniowa, doradcza i informacyjna IOB w Polsce jest w większości przypadków tylko w minimalnym stopniu dopasowana lub w ogóle niedopasowana do potrzeb interesariuszy sektora MŚP branży turystycznej.*

(Hcz4): *Dla większości MŚP branży turystycznej cena specjalistycznych usług oferowanych przez IOB jest zbyt wysoka.*

(Hcz5): *Z pomocy IOB korzysta mniejszy odsetek przedsiębiorstw branży turystycznej niż przedsiębiorstw z innych sektorów gospodarczych.*

(Hcz6): *Skuteczność działań IOB na rynku turystycznym jest większa w odniesieniu do wprowadzania nowego produktu niż wejście na nowe rynki.*

(Hcz7): *Promocja atrakcji, obiektów i wydarzeń oraz innych elementów, stanowiących część przedmiotowego produktu turystycznego, organizowana ze wsparciem IOB jest skuteczniejsza niż promocja samodzielna przedsiębiorstw turystycznych.*

(Hcz8): *Fundusze pochodzące z perspektyw finansowych Unii Europejskiej, a rozdysponowywane przez IOB dla branży turystycznej, wpływają w większym stopniu na rozwój regionów*

i w konsekwencji na lepsze wyniki funkcjonujących tam przedsiębiorstw turystycznych niż fundusze pozyskiwane od instytucji komercyjnych.

Osiągnięcie założonego w rozprawie celu - z uwagi na wielowymiarowość podjętego problemu badawczego - wymagało (oprócz przeglądu literatury) zintegrowania statystycznych analiz danych ilościowych z opisową interpretacją wyników pochodzących z badań jakościowych. Badania ilościowe zrealizowano wśród 108 przedsiębiorstw turystycznych z sektora MŚP, natomiast badania jakościowe przeprowadzono wśród 83 krajowych instytucji otoczenia biznesu. Połączenie obu perspektyw badawczych pozwoliło nie tylko zwiększyć rzetelność uzyskanych rezultatów, lecz także podnieść ich wartość poznawczą oraz trafność interpretacyjną.

Przyjętą metodykę i zastosowane narzędzia badawcze należy uznać za właściwe dla charakteru przeprowadzonych badań. Uzyskane rezultaty oraz sformułowane na ich podstawie wnioski mają niewątpliwą wartość poznawczą, aczkolwiek nie można ich uogólniać na całą populację. Konfrontując przyjęty cel rozprawy i postawione hipotezy z przedmiotem i zawartością poszczególnych rozdziałów stwierdzić należy, że sposób postawienia problemu badawczego dał podstawę do oryginalnego jego ujęcia i rozwiązania.

Struktura dysertacji obejmuje wstęp, cztery rozdziały oraz zakończenie. Treść rozdziałów jest powiązana z tytułem pracy i stanowi konsekwentne rozwinięcie założonych wyzwań badawczych. Rzeczowy układ pracy charakteryzuje się spójnością i logiczną sekwencją myślową poszczególnych jej części.

Rozdział pierwszy stanowi teoretyczne wprowadzenie do zagadnień związanych z tematem rozprawy, przedstawiając kluczowe zagadnienia dotyczące funkcjonowania Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) oraz ich roli w systemie gospodarczym. Autor rozpoczyna od syntetycznego omówienia założeń nowej ekonomii instytucjonalnej, która stanowi istotny punkt odniesienia dla interpretacji mechanizmów działania podmiotów wspierających przedsiębiorczość. W dalszej części przedstawiono definicję IOB, zakres ich zadań oraz stosowane klasyfikacje, co pozwala na wyraźne uchwycenie różnorodności instytucji wchodzących w skład tej kategorii. Szczególną uwagę poświęcono katalogowi usług świadczonych przez IOB oraz narzędziom, jakimi posługują się one w swojej praktyce, ukazując ich znaczenie dla wzmacniania potencjału rozwojowego i konkurencyjności przedsiębiorstw. Rozdział zamyka analiza relacji między działalnością IOB a polityką innowacyjną państwa, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji inteligentnych specjalizacji.

Drugi rozdział koncentruje się na charakterystyce sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz na analizie dostępnych form i źródeł jego wsparcia. Autor podejmuje próbę

uporządkowania kluczowych uwarunkowań funkcjonowania MŚP, a także ukazuje mechanizmy sprzyjające ich rozwojowi na poziomie krajowym i unijnym.

Rozważania przeprowadzone w dwóch pierwszych rozdziałach są logiczne, kompleksowo ujmują mechanizmy współpracy między IOB a przedsiębiorstwami. Należy jednak wskazać, że w rozdziale drugim (tabela 6, s. 45) Doktorant niepoprawnie zdefiniował przedziały liczby zatrudnionych, przypisane do poszczególnych kategorii przedsiębiorstw. Zgodnie z Zaleceniem Komisji UE (2003) oraz art. 7 ustawy *Prawo przedsiębiorców* (2018), na które to akty prawne sam się powołuje, do mikroprzedsiębiorstw zalicza się podmioty zatrudniające „mniej niż 10 pracowników”. Oznacza to, że faktycznie może w nich pracować od 1 do 9 osób, a nie – jak zapisano w tabeli 6 – „do 10” osób”. Zatrudnienie na poziomie co najmniej 10, a maksymalnie 49 pracowników, dotyczy małych przedsiębiorstw. Tymczasem Doktorant wskazał w tej kategorii zakres 11–50, podczas gdy 50 zatrudnionych kwalifikuje już firmę jako średnie przedsiębiorstwo. Zaskakujące jest to, że błąd popełniono tylko w tabeli 6, a w kwestionariuszu ankietowym (s. 278, w pytaniu nr 27) przedziały liczby pracowników dla poszczególnych kategorii przedsiębiorstw zostały przedstawione prawidłowo: 1–9, 10–49, 50–249 oraz 250 i więcej.

Rozdział trzeci jest metodyczny i przedstawia szczegółową charakterystykę procesu badawczego. Na uznanie zasługuje różnorodność zastosowanych w dysertacji metod badawczych. Autor nie ograniczył się tylko do kwerendy literatury i standardowego schematu badań ankietowych, ale poszerzył procedurę badawczą o komplementarne techniki jakościowe, co pozwoliło uchwycić złożoność badanego zjawiska w sposób bardziej pogłębiony.

W rozdziałach czwartym i piątym Autor konsekwentnie realizuje kolejne etapy procedury badawczej, przedstawionej na rysunku 8. (s. 90). Doktorant przedstawia wyniki badań ilościowych obejmujących 108 przedsiębiorstw turystycznych, jak i rezultaty badań jakościowych opartych na 83 wywiadach z przedstawicielami IOB zlokalizowanymi w 16 województwach.

Ta część dysertacji jest w pełni autorska i wskazuje na dojrzałość badawczą Autora w zakresie koncepcji, projektowania i umiejętności prowadzenia samodzielnych badań oraz wnioskowania i formułowania własnych ocen badanego zjawiska.

W zakończeniu Autor odnosi się do weryfikacji poszczególnych hipotez, wskazując zależności między wynikami badań własnych a przyjętymi założeniami. Wykazuje, że cele rozprawy zostały osiągnięte, a wszystkie hipotezy potwierdzone. Jednak w świetle uzyskanych wyników badań empirycznych wydaje się, że główna hipoteza dysertacji — zakładająca, iż niewielka rola IOB w rozwoju przedsiębiorstw turystycznych wynika z dwóch czynników (minimalnego dopasowania oferty IOB do potrzeb branży turystycznej oraz wysokiej ceny

oferowanych usług) — mogłaby zostać uzupełniona o najczęściej wskazywaną przez ankietowanych (60,19%) barierę współpracy, tj. nieznajomość oferty IOB.

Pewnym mankamentem – w mojej ocenie – jest brak w końcowej części pracy graficznej syntezy uzyskanych wyników badań w formie schematu, modelu bądź mapy zależności. Autor przedstawia wnioski wyłącznie opisowo, co – mimo wysokiego poziomu merytorycznego – ogranicza przejrzystość i syntetyczność zaprezentowanych rezultatów. Uwzględnienie takiego modelu dodatkowo wzmocniłoby wartość poznawczą dysertacji.

Wskazane niedociągnięcia nie umniejszają wartości merytorycznej rozprawy, która stanowi oryginalne, samodzielne i wartościowe opracowanie. Koncepcja naukowa pracy i tryb postępowania badawczego są właściwe. Autor wykazał się odpowiednim warsztatem metodycznym. Dodatkowym atutem jest fakt, że wyniki z przeprowadzonej analizy mają pewne walory aplikacyjne i mogą zostać wykorzystane w praktyce gospodarczej.

Pytania do Doktoranta:

1. *Jakie główne ograniczenia/trudności napotkał Pan podczas realizacji badań i w jaki sposób Pana zdaniem mogą one wpływać na interpretację uzyskanych wyników?*
2. *Co - w Pana ocenie - wymaga poprawy w funkcjonowaniu Instytucji Otoczenia Biznesu w Polsce, aby ich działania były bardziej efektywne dla przedsiębiorstw turystycznych?*

Konkluzja

Biorąc pod uwagę walory naukowe rozprawy, postępowanie badawcze i bogaty materiał empiryczny uważam, że **rozprawa doktorska mgra Franciszka Bolechowskiego pt. „Wpływ Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) na rozwój przedsiębiorstw turystycznych należących do sektora MŚP w Polsce” spełnia wymagania określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce** (Dz. U. z 2024 poz. 1571, z późn. zm.), tj. potwierdza ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości oraz stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

W związku z powyższym wnoszę do Rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie o **przyjęcie rozprawy doktorskiej mgra Franciszka Bolechowskiego i dopuszczenie do jej publicznej obrony.**

Anna Tokarz - Kocik

dr hab. Anna Tokarz-Kocik, prof. US